

Overwegingen

Inspirerende teksten voor openingen
van vergaderingen

Een uitgave van de CDA-Bestuurders-
vereniging en het CDA Theologen Netwerk

Overwegingen

Colofon

Uitgever:

CDA-Bestuurdersvereniging en CDA Theologen Netwerk
Postbus 30453
2500 GL Den Haag
bsv@cda.nl
070-3424892

Druk:

Drukwerkdeal.nl

Redactie:

Deze uitgave is tot stand gekomen onder verantwoording van de CDA-Bestuurdersvereniging. Daarvoor is een werkgroep ingesteld, bestaande uit: Martine Oldhoff, Joke Stoker en Marcel Migo.

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De redactie heeft geprobeerd alle rechthebbenden op copyright te bereiken. Zij die desondanks menen aanspraak te kunnen maken op deze rechten, kunnen zich tot de uitgever wenden.

Alle geciteerde Bijbelteksten komen uit de Nieuwe Bijbelvertaling.

April 2015

Inhoudsopgave

Waarheid in perspectief <i>Hilde Palland Mulder, Fractievoorzitter CDA Kampen</i>	7
Het recht en de mensen dienen <i>Maarten Neutenboom, Stafmedewerker WI voor het CDA/docent aan de Rechtenfaculteit van de Universiteit Leiden</i>	9
Goed eten <i>Jaco Geurts, Tweede Kamerlid voor het CDA</i>	12
Verenigde uitersten <i>Paul Schenderling, Adviseur Berenschot</i>	14
Kom! <i>Herman Kaiser, Burgemeester van Arnhem</i>	16
Rijpe vruchten <i>Mohamed Ajouaou, Hoofd islamitische geestelijke verzorging bij het ministerie van Veiligheid en Justitie en universitair docent islam aan de VU</i>	18
Geloof in de publieke ruimte <i>Anne Kuik, Gemeenteraadslid Groningen</i>	20
Participatiesamenleving <i>Josine Westerbeek-Huitink, Voorzitter CDA Vrouwen en voorzitter Christelijk Sociaal Congres</i>	22

Overwegingen

Breedte en diepte <i>Barend Weegink, predikant in de PKN, medeoprichter van het CDA Theologen Netwerk</i>	24
Heb uw naaste lief als uzelf <i>Hanke Bruins Slot, Tweede Kamerlid voor het CDA</i>	26
Kruispunten <i>Jo-Annes de Bat, Gedeputeerde van Zeeland</i>	27
Je kunt het niet alleen <i>Eddy Bilder, Burgemeester van Zwartewaterland</i>	29
De vreemdeling krijgt een sleutelrol <i>Hedwig Komproe, voorganger Pinkstergemeente</i>	32
De randen van de velden... <i>Jaap Smit, Commissaris van de Koning in Zuid-Holland</i>	34
Regels en liefde <i>Willem Maarten Dekker, Theoloog en predikant PKN</i>	36
Het beste deel kiezen <i>Martine Oldhoff, Theoloog en vicevoorzitter van het CDA Theologen Netwerk</i>	37
Innerlijk kompas <i>Bert de Leede, oud-rector van het seminarium van de PKN, senior docent Homiletiek (preekkunde) en onderzoeker aan de Protestantse Theologische Universiteit</i>	39
Een fractie van verschil <i>Sander de Rouwe, Gedeputeerde van Fryslân en oud-Tweede Kamerlid</i>	41

Overwegingen

Afwijzing en acceptatie <i>Kees Groenendijk, Predikant gereformeerde kerk (PKN), Klundert</i>	43
Het licht in de wereld <i>Gerard Adelaar, Adviseur gezondheidszorg</i>	45
Solidariteit tussen generaties <i>Ardin Mourik-Geluk, Theoloog en directeur van Kences</i>	47
Vergeving <i>Jos Wienen, Burgemeester van Katwijk</i>	49
Uiterlijkheden <i>Leon van den Broeke, Universitair docent aan de faculteit der Godgeleerdheid VU/predikant PKN</i>	52
Lof voor de ontvankelijkheid <i>Ruth Peetoom, Voorzitter van het CDA</i>	54
Tot je bestemming komen <i>René de Reuver, Predikant Marcuskerk Den Haag</i>	56

Overwegingen

Waarheid in perspectief

Parabel van de druppel

Zeven leerlingen maakten met hun meester ergens in het verre Oosten een ochtendwandeling. In het prille zonlicht schitterden de dauwdruppels. Bij een grote dauwdruppel liet de meester halt houden. Hij schaarde de leerlingen zo rondom de druppel dat de zon erop bleef schijnen en vroeg hun toen welke kleur de druppel had. 'Rood', zei de eerste, 'oranje', zei de tweede, 'geel', zei de derde, 'groen', zei de vierde, 'blauw', zei de vijfde, 'paars', zei de zesde en de zevende zei: 'violet'. Ze stonden verbaasd over deze verschillen, en aangezien ze er allen zeker van waren dat ze het goed zagen, kregen ze bijna ruzie. Toen liet de meester hen van plaats wisselen. En heel langzaam drong het tot hen door dat zij ondanks de verschillen van hun waarneming, toch allen de waarheid hadden gesproken.

Overweging

Je mening en standpunt baseren op je eigen waarneming, wie doet dat niet? Onze eigen waarheid wordt vaak gevormd door ons eigen referentiekader: opvoeding, ervaringen, etc. Maar is daarmee ons beeld compleet? Als we altijd maar uitgaan van ons eigen referentiekader en dus ons eigen gelijk, dan ligt vooringenomenheid op de loer en luisteren we niet meer naar een ander. Daarmee sluiten we de waarneming van anderen mogelijk uit.

In de politieke arena is dat ons, CDA'ers, ook wel eens verweten: we sluiten ons af, we zijn niet meer 'bereikbaar'. We zijn hoogmoedig, met oogkleppen op en oordoppen in. We blokkeren de dialoog door onze eigen opvattingen boven die van een ander te verheffen, terwijl onze gemeenschappelijke basis als christendemocraten met het

Overwegingen

Evangelie als richtsnoer, ons anders leert.

Zo lezen we in Romeinen 12:4-7: ‘Zoals ons ene lichaam vele delen heeft en die delen niet allemaal dezelfde functie hebben, zo zijn we samen een lichaam in Christus en zijn we, ieder apart, elkaars lichaamsdelen. We hebben verschillende gaven, onderscheiden naar de genade die ons geschonken is. Wie de gave heeft te profeteren, moet die in overeenstemming met het geloof gebruiken. Wie de gave heeft bijstand te verlenen, moet bijstand verlenen. Wie de gave heeft te onderwijzen, moet onderwijzen. Wie de gave heeft te troosten, moet troosten.’

Samen zijn we één lichaam! Laten we ons dienstbaar opstellen en elkaar tot een hand en tot een voet zijn.

Gespreksvragen

* Komen we (als fractie) gezamenlijk tot ons beeld en perspectief?

* Houden we ruimte om onze mening bij te stellen als dat nodig is of nieuwe informatie en inzichten dat logischerwijs met zich meebrengen? Doen we moeite om het perspectief van anderen te begrijpen en op basis daarvan het gesprek aan te gaan?

Gebed gebaseerd op Romeinen 12:16-18

*‘Vader, laat ons eensgezind zijn,
niet hoogmoedig maar bescheiden.
Help ons niet enkel op eigen inzicht af te gaan.
Laat ons geen kwaad met kwaad vergelden,
maar ons inzetten om voor alle mensen het goede te doen.
Zodat wij, voor zover het in onze macht ligt,
alles in het werk stellen om met alle mensen in vrede te leven.’*

Hilde Palland Mulder, fractievoorzitter CDA Kampen

Overwegingen

Het recht en de mensen dienen

Wanneer u in het land gekomen bent dat de HEER, uw God, u zal geven en u het in bezit hebt genomen en er woont, zegt u misschien: 'Laten we een koning aanstellen, net zoals de volken om ons heen.' Dat is geoorloofd: u mag uit uw midden iemand die door de HEER, uw God, zal worden uitgekozen, als koning aanstellen. Maar het mag niet iemand zijn uit een ander land of van een ander volk. Hij mag geen paarden gaan houden, want hij zou zijn volksgenoten naar Egypte kunnen terugsturen om voor uitbreiding van zijn stallen te zorgen, in strijd met de waarschuwing van de HEER dat we nooit meer die weg terug mogen gaan. Evenmin is het de koning toegestaan er veel vrouwen op na te houden, want dat zou hem tot afgodendienst kunnen verleiden. En verder mag hij ook geen zilver of goud ophopen. Als de koning eenmaal over zijn rijk heerst moet hij een afschrift van dit wetboek laten maken, naar de tekst die bij de Levitische priesters berust. Hij moet het onder handbereik hebben en erin lezen zolang hij leeft. Zo leert hij ontzag te hebben voor de HEER, zijn God, en alle wetten uit dit boek in acht te nemen. Dan zal hij zich niet inbeelden dat hij meer is dan anderen en in enig opzicht boven de wet staat, en zal zijn koningschap over Israël bestendig worden en op zijn zonen overgaan.

Deuteronomium 17:14-20

Overweging

De Bijbel vormt voor het denken over recht, politiek en staatsmanschap een rijke inspiratiebron. Anders dan wel eens wordt gedacht, reiken de wortels van onze rechtsstaat dieper dan het moderne Verlichtingsdenken. Bovendien kent juist ook de moderne tijd de huiveringwekkende ontsparingen van het totalitarisme.

Overwegingen

Het belangrijkste in een rechtsstaat is dat de wet voor iedereen gelijk is. Niemands wil is wet, maar rechtvaardige wetten regeren. Langs deze weg proberen we machtsmisbruik van gezagsdragers tegen te gaan. In dat begrenzen van de macht is de geschiedenis van de Nederlandse Opstand een mijlpaal. De vrijheid van geweten stamt uit die tijd. Maar we zouden nog verder terug kunnen gaan. Zo stelde de Magna Carta, een Engels handvest uit het begin van de dertiende eeuw, al paal en perk aan de heerschappij van de vorst.

Maar ongeëvenaard is de wijsheid die in de Bijbel besloten ligt. In Deuteronomium 17 wordt nota bene achttien eeuwen voor de Magna Carta de koninklijke macht begrensd! De koning mag zich niet verrijken noch er meerdere vrouwen op na houden. Maar vooral is hij gebonden aan de hogere gerechtigheidsnorm die in Gods wet wordt uitgedrukt. Dit was een ongekende stap in de toenmalige wereld. Andere hoge culturen, zoals de Egyptenaren en de Babyloniërs, kenden deze idealen niet op zo'n uitgesproken wijze.

De verleiding van de macht is vaak groot. Macht kan trots en hooghartig maken. Niet dat invloed vies is, maar dat mag nooit betekenen dat we het ideaal van rechtvaardigheid moeten offeren op het altaar van de macht.

Christendemocratische politici zijn – als het goed is – dienstbare leiders in een dubbele zin: zij dienen het recht en zij dienen de mensen.

Overwegingen

Lied

*Geef, Heer, de koning uw rechten
en uw gerechtigheid
aan 's konings zoon, om uwe knechten
te richten met beleid.*

*Dan ruist op alle bergen vrede,
heil op der heuveln top.*

*Hij zal geweldenaars vertreden,
maar armen richt hij op.*

Psalm 72 vers 1 (Berijming 1967)

Maarten Neuteboom,
Stafmedewerker Wetenschappelijk Instituut voor het CDA en
docent aan de rechtenfaculteit van de Universiteit Leiden.

Overwegingen

Goed eten

Jezus zei: 'Waarachtig, ik verzeker u: niet Mozes heeft u het brood uit de hemel gegeven, maar mijn Vader; hij geeft u het ware brood uit de hemel. Het brood van God is het brood dat neerdaalt uit de hemel en dat leven geeft aan de wereld.'
'Geef ons altijd dat brood, Heer!' zeiden ze toen. *'Ik ben het brood dat leven geeft,'* zei Jezus. *'Wie bij mij komt zal geen honger meer hebben, en wie in mij gelooft zal nooit meer dorst hebben.'*

Johannes 6:32-35

Overweging

In de Bijbel lezen we regelmatig dat Jezus spreekt over eten of drinken. Sterker nog, we treffen Hem vaak etend en drinkend aan. Sommigen noemden Hem daarom een vraatzuchtig mens, een drinker, een vriend van tollenaars en zondaars (Matteüs 11). Maaltijden hadden inderdaad een belangrijke plaats in het leven van Jezus, want Hij wist dat eten en drinken heel belangrijk voor mensen waren. Tijdens zulke momenten wordt er een gemeenschap gevormd en kunnen er bijzondere verhalen gedeeld worden.

Ook in onze tijd nemen eten en drinken een belangrijke plek in. Mensen gaan gezellig samen uit eten en ontmoeten elkaar tijdens genoeglijke borrels. 'Lekker koken' is voor velen een echte hobby geworden en daar kunnen familie en vrienden van genieten.

Kunnen onze maaltijden ook iets met Jezus te maken hebben? Wat kunnen we van zijn maaltijden leren? Het gaat Jezus niet om het malse biefstukje, maar om het moment van ontmoeting. Wordt er een gemeenschap gevormd en wat is dan het middelpunt van die gemeenschap? Het gaat Jezus er

Overwegingen

uiteindelijk om wat er aan tafel kan gebeuren: dat mensen zien wie Jezus is en dat er bij Hem werkelijke verzadiging te vinden is.

In de tekst uit Johannes presenteert Jezus zichzelf als het ware brood en de ware wijn. Wie bij Hem aan tafel komt ‘zal beslist geen honger hebben’ en wie in Hem gelooft, ‘zal nooit meer dorst hebben’. Wie tijdens het vele tafelen en borrelen in gedachten houdt dat het daarom gaat, kan de maaltijd werkelijk op waarde schatten.

Jaco Geurts, Tweede Kamerlid voor het CDA

Overwegingen

Verenigde uitersten

Wij verkondigen niet onszelf, wij verkondigen dat Jezus Christus de Heer is en dat wij omwille van hem uw dienaren zijn. De God die heeft gezegd: 'Uit de duisternis zal licht schijnen,' heeft in ons hart het licht doen schijnen om ons te verlichten met de kennis van zijn luister, die afstraalt van het gezicht van Jezus Christus.

Maar wij zijn slechts een aarden pot voor deze schat; het moet duidelijk zijn dat onze overweldigende kracht niet van onszelf komt, maar van God. We worden van alle kanten belaagd, maar raken niet in het nauw. We worden aan het twijfelen gebracht, maar raken niet vertwijfeld. We worden vervolgd, maar worden niet in de steek gelaten. We worden geveld, maar gaan niet te gronde. We dragen in ons bestaan altijd het sterven van Jezus met ons mee, opdat ook het leven van Jezus in ons bestaan zichtbaar wordt. Zo is in ons de dood werkzaam, en in u het leven.

2 Korinthe 4:5-12

Overweging

Paulus valt van de ene verbazing in de andere. Wat een uitersten maken mensen mee! In stilte heeft hij zitten twijfelen. Nu wij ingewijd zijn in de grootste mysteries – van het mysterie van de natuur tot het mysterie van de opstanding van Christus – zijn wij dan niet de aardse werkelijkheid ontstegen? Maar ja, nu wij worstelen met de grootste moeilijkheden – van ziekte en dood tot het woeden van de wereldmachten – zijn wij dan niet compleet op onszelf teruggeworpen? Maar Paulus valt niet in het ene uiterste of in het andere. Hij pakt zijn pen op en laat resoluut beide uitersten staan. Mensen zijn gebarsten wezens, zo lezen we. We barsten van ellende en we barsten van inspiratie. Toch vallen we niet uit elkaar, want wij inspireren niet onszelf, wij *worden*

Overwegingen

geïnspireerd. Wij kunnen hier actief ruimte voor maken door dicht bij de Bron te blijven, ons te laten raken en met anderen hierover te spreken. Zo houden wij, ondanks onze gebreken en ons falen, moed en bemoedigen wij anderen.

Gespreksvraag

Hoe zorgen we ervoor dat in onze dagelijkse politieke keuzes het christelijke mensbeeld niet vervalt in uitersten of vervlakt in nietszeggendheid?

Paul Schenderling, Adviseur Berenschot

Overwegingen

Kom!

Meteen daarna gelastte hij de leerlingen in de boot te stappen en alvast vooruit te gaan naar de overkant, hij zou ook komen nadat hij de mensen had weggestuurd. Toen hij hen weggestuurd had, ging hij de berg op om er in afzondering te bidden. De nacht viel, en hij was daar helemaal alleen. De boot was intussen al vele stadiën van de vaste wal verwijderd en werd, als gevolg van de tegenwind, door de golven geteisterd. Tegen het einde van de nacht kwam hij naar hen toe, lopend over het meer. Toen de leerlingen hem op het meer zagen lopen, raakten ze in paniek. Ze riepen: 'Een spook!' en schreeuwden het uit van angst. Meteen sprak Jezus hen aan: 'Blijf kalm! Ik ben het, wees niet bang!' Petrus antwoordde: 'Heer, als u het bent, zeg me dan dat ik over het water naar u toe moet komen.' Hij zei: 'Kom!' Petrus stapte uit de boot en liep over het water naar Jezus toe. Maar toen hij voelde hoe sterk de wind was, werd hij bang. Hij begon te zinken en schreeuwde het uit: 'Heer, red me!' Meteen strekte Jezus zijn hand uit, hij greep hem vast en zei: 'Kleingelovige, waarom heb je getwijfeld?' Toen ze in de boot stapten, ging de wind liggen. In de boot bogen de anderen zich voor hem neer en zeiden: 'U bent werkelijk Gods Zoon!'

Matteüs 14:22-33

Overweging

Kerken in grote steden zijn extra spannend. Juist in metropolen zijn het ontmoetingsplaatsen voor mensen uit alle delen van de samenleving en de wereld. Onlangs was ik bij de weekendviering in de Dom van Frankfurt am Main. Een stad met een uitdagende skyline, het Manhattan van Duitsland. Vanaf de imposante toren lieten de klokken een uitnodigend 'Kom!' horen. De wolkenkrabbers zwegen en stonden er

Overwegingen

letterlijk stom bij. Zij riepen geen ‘Kom!’, maar straalden uit: mensen blijf bij ons vandaan...

De preek ging over de lezing waarin Petrus door Jezus uitgenodigd wordt om Hem over het water tegemoet te komen. Jezus roept één woord: ‘Kom!’

Petrus reageert spontaan en loopt over het water. Maar dan wordt hij bang. Hij vertrouwt de situatie toch niet helemaal. Juist door te twijfelen dreigt hij ten onder te gaan. De latere steenrots van de kerk zinkt en Jezus moet hem vastgrijpen. Petrus is gehoorzaam, maar hem ontbreekt de moed en het vertrouwen om door te gaan. Zijn spontane reactie op het ‘Kom!’ van Jezus is dus niet voldoende. Er is moed nodig om door te gaan. Een spontane reactie is nutteloos als je niet verder durft te gaan. Er is meer nodig.

Dat geldt ook in de politiek. Een gedreven politicus is spontaan en hartelijk, maar ook moedig en vol vertrouwen op wat buiten hem of haar kan komen. Juist als de storm opsteekt.

Gebed

Heer, laat ons luisteren naar Uw stem,

Laat ons in de storm horen uw ‘Kom!’

Laat ons spontaan zijn zonder naïef te zijn,

Laat ons hartelijk zijn zonder reserves.

Geef ons de moed om vol vertrouwen door te gaan, maar

Geef ons de wijsheid om onderscheid te maken tussen moed en overmoed.

Strek uw hand uit om bij een inzinking niet ten onder te gaan

Strek uw hand uit om ons mee te nemen in uw vissersboot

Strek uw hand uit om met ons de netten op te halen

Strek uw hand uit om met ons verder te gaan.

Herman Kaiser, Burgemeester van Arnhem

Overwegingen

Rijpe vruchten

Op de berg waar de darwisj (soefi/mysticus) verbleef, groeiden allerlei soorten fruit aan de bomen; vooral bergperen groeiden er in overvloed.

De darwisj zei: 'O Heer, laat er tussen U en mij een gelofte zijn, dat ik nimmer van die vruchten pluk, zolang ik in leven zal zijn. Nooit zal ik iets van de bomen plukken en ervan eten, behalve wat de wind er afblaast en voor mijn voeten wordt neergesmeten.'

Djalaludīn ar-Rūmī (soefi, gest. 1273, Konya, Turkije)

Overweging

Deze tekst laat ons stilstaan bij de tijdigheid en het zien en bepalen van het momentum. Er is van alles genoeg. Maar we haasten ons te vaak om te (willen) plukken, voordat de vrucht rijp is. En wat rijp is laten we wellicht liggen. Zo ontstaat mede hierdoor schaarste. Dat schaadt onze omgeving en uiteindelijk ook onszelf.

Wij blazen zelf ook te vaak te veel van ons af wat nog niet rijp is om (terug) te geven. Verspilling van energie. Het kan voedsel zijn, papier, een apparaat, een oordeel of een mening. En we houden voor onszelf wellicht te lang vast wat rijp is om weg te geven ofwel te delen. Bijvoorbeeld wat je echt niet nodig hebt. Het momentum aanvoelen, betekent dat je op het juiste moment handelt. Dat houdt ook vaak in dat je geduld moet hebben. Maar ook de moed om te snel te handelen als dat nodig is.

Overwegingen

Gespreksvraag

* Heb je afgelopen maand iets willen ‘plukken’ wat nog niet rijp is, of iets voor jezelf gehouden terwijl het rijp is om te delen?

Gebed

‘En als jullie Gods genade willen tellen dan kunnen jullie het niet opsommen. God is werkelijk vergevend en barmhartig’, Koran, 16:18.

Mohamed Ajouaou,
Hoofd islamitische geestelijke verzorging bij het ministerie van Veiligheid en Justitie en universitair docent islam aan de VU

Overwegingen

Geloof in de publieke ruimte

‘De samenleving mag geen absolute loyaliteit eisen aan de overtuiging van de meerderheid. Alle groepen, groot en klein, moeten bereid zijn om te luisteren naar wat de ander in te brengen heeft, om te voorkomen dat de heersende overtuiging te vanzelfsprekend als de juiste wordt gezien.’

Rowan Williams, oud-aartsbisschop van Canterbury

Overweging

In onze partij wordt eens in de zoveel tijd de discussie over de C van het CDA gevoerd. Ik denk dat discussie essentieel is, het houdt ons scherp en bewust waarvoor de partij staat. Al verbaas ik me wel over opmerkingen van een enkeling dat we misschien wel van de C af moeten. Want die C staat voor onze drive, het is een bepalende inspiratie. Zonder de C kun je het CDA opdoeken.

Ergens doet die discussie me denken aan een gedachtegang van oud-aartsbisschop van de Church of England Rowan Williams, over geloof in de publieke ruimte. Hij zet uiteen waarom het een probleem is als de staat zou bepalen dat geloof een privéaangelegenheid is en alleen nog achter de voordeur moet plaatsvinden. In zo’n ‘programmatisch seculiere’ staat, wordt ervan uitgegaan dat iedereen volledig loyaal is aan de staat, zonder dat dit gekleurd is door persoonlijke overtuigingen. Loyaliteit aan je geloof wordt gereduceerd tot het niveau van persoonlijke voorkeur, een keuze van een levensstijl of smaak.

Williams legt uit dat dit leidt tot een uitholling van het publieke debat. Het beperkt de mogelijkheid om kritiek te uiten op de staat en zaken ter discussie te stellen. Want andere perspectieven, vanuit persoonlijke overtuiging zijn in de

Overwegingen

programmatisch seculiere staat immers verbannen tot de private sfeer en niet vrij in het publieke domein.

Omgangsvormen in de publieke ruimte dienen dan zuiver functioneel te zijn. Ook kunst zou niet mogelijk zijn, mensen kunnen immers vanuit een ander perspectief met een andere interpretatie naar een kunstwerk kijken dan de kunstenaar bedoeld heeft. Als er geen ruimte meer is voor persoonlijke beleving blijft het instrumentele over en is het menselijke weg.

Terugkomend op de C van het CDA. De C van het CDA staat juist voor levensbeschouwing en gemeenschappen in de publieke ruimte, niet verbannen achter de voordeur. De C kleurt onze partij met persoonlijke overtuigingen en inspiratie, dat is wat ons onderscheidt van andere partijen.

Gespreksvraag

Hoe kleurt u de C?

Anne Kuik, Gemeenteraadslid in Groningen

Overwegingen

Participatiesamenleving

Jullie hebben gehoord dat gezegd werd: 'Je moet je naaste liefhebben en je vijand haten.' En ik zeg jullie: heb je vijanden lief en bid voor wie jullie vervolgen, alleen dan zijn jullie werkelijk kinderen van je Vader in de hemel. Hij laat zijn zon immers opgaan over goede en slechte mensen en laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen. Is het een verdienste als je liefhebt wie jou liefheeft? Doen de tollenaars niet net zo? En als jullie alleen je broeders en zusters vriendelijk bejegenen, wat voor uitzonderlijks doe je dan? Doen de heidenen niet net zo? Wees dus volmaakt, zoals jullie hemelse Vader volmaakt is.

Matteüs 5:43-48

Overweging

Dit citaat uit het Evangelie van Matteüs is in feite de samenvatting van de Bergrede. Het roept op om volmaakt te zijn, gelijk uw Hemelse Vader volmaakt is (één is). Het roept op om één te zijn van hart, om niet dubbelhartig te zijn. Van de Bergrede zijn de zeven werken van barmhartigheid afgeleid. De hongerigen spijzen; de dorstigen laven; de naakten kleden; de vreemdeling herbergen; de zieken verzorgen; de gevangenen bezoeken; de doden begraven.

Caritas, het doen van barmhartigheid, is een kernwoord van de participatiesamenleving. Het is daarom juist de participatiesamenleving waarin de zeven werken van barmhartigheid gestalte kunnen krijgen. In de politiek wordt de participatiesamenleving breed uitgedragen, maar is de participatiesamenleving niet gewoon een bezuiniging? Er zijn immers heel veel overheidstaken ter verbetering van het leven en welzijn van onze burgers wegbezuinigd.

Overwegingen

Als CDA staan we voor de enorme uitdaging om vanuit onze christendemocratische uitgangspunten invulling te geven aan een sociale participatiesamenleving.

Gespreksvragen

- * Wat verstaat u onder de participatiesamenleving?
- * Hoe kunt u zelf bijdragen aan de participatiesamenleving?

Gebed

Laten wij bidden:

Dat de betrokkenheid van mensen, mannen en vrouwen, het hart mag vormen van de participatiesamenleving vanuit een christendemocratisch en sociaal perspectief.

Dat deze betrokkenheid mag leiden tot een verbond tussen mensen met een gemeenschappelijk doel of belang: het goede leven.

Dat een ieder in onze samenleving en daarbuiten mag deelnemen aan dit goede leven.

Amen.

Josine Westerbeek-Huitink,
Voorzitter CDA Vrouwen en voorzitter Christelijk Sociaal
Congres

Overwegingen

Breedte en diepte

Toen stond een van hen op, een Farizeeër die Gamaliël heette en die als wetsleraar bij het hele volk in aanzien stond. Hij gaf opdracht de apostelen een ogenblik naar buiten te brengen en zei vervolgens: 'Israëlieten, overweeg nog eens goed wat u van plan bent met deze mensen te doen. Immers, enige tijd geleden wierp Teudas zich op als een man die het volk zou leiden, en ongeveer vierhonderd mensen sloten zich bij hem aan; hij werd gedood, zijn aanhang viel uiteen en verdween in het niets. Na hem was er Judas de Galileeër, die ten tijde van de volkstelling met zijn volgelingen in opstand kwam; ook hij ging ten onder, en al zijn volgelingen werden uiteengedreven. Daarom zeg ik u: houd u afzijdig van deze mensen en laat hen begaan, want als het mensenwerk is wat ze nastreven, zal het op niets uitlopen, maar als het Gods werk is, zult u niets tegen hen kunnen uitrichten, of het zou weleens kunnen blijken dat u tegen God strijdt.'

Handelingen 5:34-39

Overweging

Wees zuinig op mensen die het boeltje bij elkaar kunnen houden. Aan kribbebijters en extremisten hebben we geen gebrek. Het CDA is er altijd goed in geweest om op de middenstip te staan. Dan word je als vanzelf leidinggevend en kun je het hele speelveld bedienen. Een poosje aan de zijlijn is niet zo erg, maar het moet niet te lang duren. Christendemocraten horen in het hart van Nederland.

Het bijbeldeel Handelingen 5 laat zien dat de leiders in Jeruzalem zich grote zorgen maken over de groei van het christendom. Gamaliël, een joods geleerde, adviseert zijn collega's om af te wachten. Als het Evangelie mensenwerk is

Overwegingen

zal het vanzelf uit de cultuur verdwijnen. Maar als de Geest van God erachter zit, dan krijg je het de wereld niet uit. De man denkt historisch; er is meer dan de waan en de paniek van de dag. En hij denkt godsdienstig: God gaat zijn ongekende gang vol donk're majesteit.

Maar met alleen het denken van een Gamaliël is in een confessionele partij het ei niet gelegd. Je hebt naast de vrije breedte ook de diepte van Paulus nodig. Hij zag het christelijke als mensenwerk totdat hij werd stilgezet bij het heil van Jezus Christus. Het zou hem slecht vergaan, zegt hij, wanneer hij het Evangelie niet naar voren zou brengen.

Het CDA steekt anders in elkaar dan een getuigenispartij, maar het geloofsgoed zit er wel in. In een verlegen tijd is het raadzaam om feeling te houden met kerk en christendom.

Gespreksvragen

- * Sluiten breedte en diepte elkaar uit of gaan ze in religieus besef samen?
- * Kunnen anderen je bevragen op je godsdienstige overtuiging?

Gebed

God, die volk en enkeling leidt, geef ons het licht van uw Geest over de vergadering die wij nu beginnen. Leer ons onderscheid te maken tussen uw werk en het onze. Geef ons de vrijmoedigheid om te spreken waar wij zouden willen zwijgen. Geef ons de wijsheid om te zwijgen waar wij zouden willen spreken. Geef ons vertrouwen in de voortgang van uw werk. Zegen onze arbeid in Jezus' naam, amen.

Barend Weegink, predikant in de PKN, samen met Ad Koppejan richtte hij het CDA Theologen Netwerk op.

Heb uw naaste lief als uzelf (Matteüs 22:39)

Dat is misschien wel het belangrijkste richtsnoer voor wie christendemocratische politiek wil bedrijven. Het weerspiegelt de idee, dat de mens verantwoordelijk is voor eigen doen en laten en tegelijkertijd verantwoordelijkheid draagt voor zijn of haar medemens. Daarop willen wij onze samenleving bouwen. Niet de overheid, laat staan de markt, heeft het primaat. Nee, wij zijn het zelf en in en door ons de samenleving als geheel.

Het behartigen van publieke belangen, die ons allen aangaan, heeft zich de afgelopen decennia in een wisselend krachtenveld bewogen. Na de oorlog is met de creatie van de verzorgingsstaat het accent zwaar op de overheid komen liggen. Zij zorgde voor ons van de wieg tot het graf. Toen dat in de jaren zeventig van de vorige eeuw steeds minder betaalbaar en beheersbaar bleek, verschoof het accent naar de markt. En dat heeft ook tot de nodige onwenselijke gevolgen geleid. En zo zien we de laatste jaren een hernieuwde waardering ontkiemen voor het oplossend vermogen van de samenleving zelf.

Wat sinds kort de participatiemaatschappij is gaan heten, is niets anders dan dat de samenleving bij de behartiging van publieke belangen zelf als eerste aan zet is. Dat inmiddels breed gedragen besef plaatst de christendemocratische politiek in het centrum van de hedendaagse samenleving. Het verwijst immers naar de verantwoordelijke mens, voor zichzelf en voor zijn medemens.

Heb uw naaste lief als uzelf.
Een appèl en een verplichting tegelijk.

Hanke Bruins Slot, Tweede Kamerlid voor het CDA

Overwegingen

Kruispunten

Dit zegt de Heer: Ga op kruispunten staan, denk na, kijk naar oude wegen. Welke weg leidt naar het goede? Sla die in, en vind rust.

Jeremia 6:16

Overweging

Het was een paar dagen na uitstekend verlopen gemeenteraadsverkiezingen. Als CDA waren we veruit de grootste partij. Er waren verschillende meerderheden te vormen en daarom werd een informateur aangesteld. In een eerste gesprek met hem kwamen de verschillende opties ter sprake. De belangrijkste conclusie was om die verschillende opties nader te analyseren. Daar heb ik toen 's nachts best over liggen woelen in bed.

De volgende ochtend kwam de tekst van 'Dagelijks Woord' binnen. Een systeem dat iedere ochtend een mail verstuurt met een Bijbeltekst om de dag mee te beginnen. Het helpt mij om 's ochtends even tijd te hebben om te overdenken en te bidden en niet direct met het actuele nieuws en de waan van de dag te beginnen. Een aanrader!

Die ochtend verscheen een tekst uit Jeremia 6 op m'n scherm. Een kruispunt, stonden wij daar ook niet voor? Het advies is helder. Ga erop staan en kijk terug. Leer van het verleden. Maar, bedenk vervolgens welke weg de juiste is. Dat hoeft niet per se een 'oude' te zijn. Het advies is: kijk er wel naar, maar kijk vervolgens vooruit.

En maak dan een keuze. Sterker nog, 'sla die in'. Dus zet concreet een stap, de weg op waarvan jij vindt dat het de goede is. Daar heb je immers goed over nagedacht, de

Overwegingen

afweging is zorgvuldig en goed gemaakt. Het mooie is dat de belofte volgt: vind rust!

Niet iedere ochtend past de tekst zo concreet als deze keer. Maar het is mijns inziens sowieso goed de Bijbel als inspiratiebron te blijven gebruiken. En regelmatig geeft het dan ook richting en rust.

Jo-Annes de Bat, gedeputeerde van Zeeland

Overwegingen

Je kunt het niet alleen

De volgende dag sprak Mozes recht over het volk. Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat stonden de mensen om hem heen. Toen zijn schoonvader zag hoezeer hij door hen in beslag werd genomen, vroeg hij: 'Waarom moet jij steeds voor iedereen klaarstaan? Waarom houd jij als enige zitting, terwijl de mensen zich van 's ochtends tot 's avonds om je verdringen?' Mozes antwoordde zijn schoonvader: 'Omdat het volk bij mij komt om God te raadplegen. Als ze een geschil hebben, wordt dat aan mij voorgelegd, en dan beslis ik wie er in zijn recht staat en vertel ik hun hoe Gods wetten en voorschriften luiden.' 'Het is niet verstandig wat je doet,' zei zijn schoonvader, 'je zult er nog onder bezwijken, en de mensen die bij je komen ook. Dat is een veel te zware taak voor je, je kunt die niet alleen aan. Luister, ik zal je een goede raad geven, en moge God je dan terzijde staan. Jij moet het volk bij God vertegenwoordigen en hun geschillen aan hem voorleggen. Prent hun zijn wetten en voorschriften in en leer hun welke weg ze moeten bewandelen en welke plichten ze moeten vervullen. Maar zoek daarnaast onder het volk een aantal doortastende, vrome mannen, die betrouwbaar zijn en zich niet laten omkopen, en geef hun de leiding over groepen van duizend, van honderd, van vijftig en van tien. Zij moeten altijd over het volk rechtspreken. Belangrijke geschillen leggen ze aan jou voor, in minder belangrijke geschillen doen ze zelf uitspraak.

Exodus 18:13-22

Overweging

Mozes krijgt familiebezoek. Zijn schoonvader Jethro komt hem zijn vrouw en zijn zonen terugbrengen. In de voorgaande verzen lezen we over het begin van het bezoek. Mozes praat

Overwegingen

zijn schoonvader bij over de wonderen die het volk Israël heeft meegemaakt.

De volgende dag moet Mozes weer aan het werk. Zijn schoonvader ziet dat Mozes erg hard moet werken, van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, zo lezen we. Jethro is bezorgd over dat harde werken van zijn schoonzoon en spreekt hem erop aan. Mozes legt uit dat hij nu eenmaal een druk bestaan heeft; er komen veel mensen bij hem om raad en een oordeel. Het is een zware klus, dat dragen van bestuurlijke verantwoordelijkheid. Het neemt de bezorgdheid van Jethro niet weg. Hij waarschuwt hem voor de gevolgen. 'Gij zult geheel vervallen', staat er in de Statenvertaling. Andere vertalingen gebruiken andere woorden, maar de boodschap blijft gelijk: dit kun je niet volhouden.

Jethro laat het niet bij bezorgdheid alleen, hij geeft Mozes een advies. Hij blijkt als relatieve buitenstaander een frisse kijk op de gang van zaken te hebben. En zo wordt daar in de woestijn, ongeveer vierduizend jaar geleden, een organisatieadvies uitgebracht. Mozes moet mensen aanstellen aan wie hij verantwoordelijkheden kan delegeren. Een advies dat aan waarde nog niets heeft ingeboet. Ook voor de bestuurders (en andere dragers van verantwoordelijkheid) vandaag de dag blijft het goed te beseffen dat je het niet alleen kunt. Wie alles alleen wil doen zal het niet volhouden. Deel verantwoordelijkheden, zorgen en problemen. Soms kan dat door anderen aan te stellen die taken kunnen overnemen, een model in lijn met het advies van Jethro, je zou kunnen zeggen, situaties waarin de kunst van het delegeren wordt toegepast. Er zijn ook omstandigheden waarin de oplossing niet in het organiseren en delegeren gevonden kan worden. Maar ook bij problemen op het persoonlijke vlak of op een kleinere schaal blijft delen wel een oplossing. De wetenschap dat je het niet alleen kunt, maakt dat je anderen nodig hebt! Zeker in de

Overwegingen

politiek-bestuurlijke wereld is dat een wetenschap die we niet moeten veronachtzamen.

Maar er is meer. Laten we in het besef dat we het niet alleen kunnen, een slag dieper maken. De ontmoeting van Mozes met zijn schoonvader begon met het praten over de wonderwerken die God heeft gedaan. Laten wij niet vergeten dat de God van Mozes ook onze God is. Ook wij mogen leven in het besef dat we met onze vragen en zorgen bij Hem mogen komen. Het besef dat je het niet alleen kunt, brengt je tot God. Wij mogen, in biddend opzien, een zegen vragen over ons werk.

Eddy Bilder, Burgemeester van Zwartewaterland

Overwegingen

De vreemdeling krijgt een sleutelrol

Toen liet Rachab de mannen met een touw door het raam naar beneden zakken. Haar huis was namelijk in de stadsmuur gebouwd. 'Ga de bergen in', zei ze, 'dan zijn jullie veilig voor je achtervolgers. Houd je daar drie dagen schuil. Dan zijn wij weer terug en kunnen jullie verdergaan.'

Jozua 2:15-16

Overzicht van de afstamming van Jezus Christus, zoon van David, zoon van Abraham.

Matteüs 1:1

Salmon verwekte Boaz bij Rachab, Boaz verwekte Obed bij Ruth, Obed verwekte Isai, 6Isai verwekte David, de koning.

Matteüs 1:5

Overweging

Het Bijbelboek Jozua hoofdstuk 2 leert ons dat Jozua twee mannen vooruit heeft laten gaan om Jericho te bespioneren. In Jericho overnachtten de twee spionnen bij een hoer genaamd Rachab, zoals de schrijver van dit Bijbelboek haar ongezouten noemt (Jozua 2:1). Rachab had reeds van de God van Israël gehoord en de gigantische wonderen die deze God van Israël had gedaan (Jozua 2:9-11) en was vastbesloten om de zijde van deze God te kiezen. Ze hielp de spionnen de stad te ontvluchten in ruil voor redding van haarzelf en haar familie. Als de spionnen terug zouden komen met een groot leger zou een rood koord uit haar raam het teken zijn dat de mensen die daar wonen gespaard moeten worden.

Overwegingen

Het geloof van deze vrouw is opvallend. Rachab kende Gods daden alleen maar van horen zeggen. God heeft ons met Rachab getoond dat een ieder door God gebruikt kan worden en dat Hij geen onderscheid maakt tussen mensen. Ze mag als buitenstaander meedoen en gaat daadwerkelijk tot de gemeenschap van het volk Israël horen. Uiteindelijk zouden zij en haar nakomelingen namelijk onder de Israëlieten blijven wonen (Jozua 6:25).

En dat is nog niet alles, want deze van oorspong niet-Israëlitische vrouw en hoer blijkt uiteindelijk in de stamboom van Jezus Christus te staan (Matteüs 1:1,5). De vreemdeling krijgt een sleutelrol.

Gespreksvragen

- * Hoe ben je wel eens verrast door een 'buitenstaander'?
- * Hoe zorg je ervoor dat buitenstaanders een zinnige rol krijgen in je omgeving?

Hedwig Komproe, voorganger Pinkstergemeente

De randen van de velden ...

Er was eens een man met veel grond. En als hij ging oogsten, dan liet hij steevast een rand van zijn oogst staan voor hen die geen eigen land bezaten. Zij mochten oogsten ‘van de randen van zijn veld’.

Zo was daar een vreemdelinge die op zoek was naar voedsel voor haar en haar schoonmoeder. Zij ‘las de aren van het veld’ en vond in die randen genoeg om van te leven. Een veelzeggende metafoor die wij in deze tijd goed kunnen gebruiken. U kent ongetwijfeld het verhaal over Ruth en Boaz. ‘De randen van het veld’, of noem het de ‘marge’ van onze economie en huishouding. Wij zijn die randen totaal kwijtgeraakt in onze hang naar efficiency en kostenbesparing. Sterker nog: juist in de randen of in die marge, wordt het geld nog verdiend!

Wij maaien in onze tijd onze velden letterlijk en figuurlijk tot de rand toe kaal en dat niet één keer, maar meerdere keren per jaar. We moeten wel om ons collectieve hoofd boven water te houden. Wij praten over een nieuw soort samenleving waarin meer initiatief en zelfredzaamheid van de burger wordt gevraagd. De overheid kan ons niet langer gelukkig maken, dat moeten we zelf doen! We kunnen ons niet langer als consument en klant van de overheid en samenleving opstellen, maar we ontdekken (opnieuw) dat wij mede-eigenaar van die samenleving zijn en dat daarin een eigen bijdrage van onszelf wordt gevraagd. Op zich een prima ontwikkeling. Maar daar hebben wij wel de randen om de velden voor nodig die we zijn kwijtgeraakt.

Overwegingen

Denk aan de rand van het veld van mijn tijd... ‘Ik werk de hele week van ’s morgens vroeg tot ’s avonds laat, mijn agenda zit bomvol, ik heb geen tijd over om een bijdrage in zorgtaken of samenleving te bieden...’

Denk aan de rand van het veld van mijn energie... ‘Ik ben blij dat ik het weekend haal om bij te tanken. Ik heb mijn vakanties hard nodig en kan het niet opbrengen om dan ook nog eens klaar te moeten staan voor de ander...’

Denk aan de rand van het veld van mijn financiën... ‘De ruimte voor tegenvallers is zeer beperkt, ik heb een hoge hypotheek en mijn bestedingen afgestemd op betere tijden die er nu even niet lijken te komen...’

We zijn de randen kwijtgeraakt en dat dreigt ons overspannen of op zijn minst gespannen te maken. Als wij er met elkaar iets van moeten en willen maken en zelf de samenleving weer meer ter hand moeten nemen, dan hebben we die randen nodig. Dan moet er ruimte zijn om werk en zorg met elkaar te combineren. Dan moet er ruimte zijn om taken in de samenleving op je te nemen. Dan moet er ruimte zijn om tegenvallers op te vangen.

Geen samenleving zonder een goede rand om de velden!

Jaap Smit, Commissaris van de Koning in Zuid-Holland

Overwegingen

Regels en liefde

Wees elkaar niets schuldig, behalve liefde, want wie de ander liefheeft, heeft de gehele wet vervuld.

Romeinen 13:8

Overweging

Zonder wetten kunnen we niet leven. In het verkeer niet, in het gezin niet, op school niet, in de kerk niet en in de samenleving niet. Overal worden we omringd door wetten en regels. En in de politiek lijkt het soms vooral te gaan over het opstellen van nieuwe regels en de wet bij de tijd houden. Het lijkt onontkoombaar.

Toch kennen we ook de keerzijde van al die regels. Ze leggen ons een soort juk op. Op vakantie zijn we blij even af te zijn van het vele ‘moeten’. Je mag jezelf zijn. Dan komt soms ineens de liefde weer boven.

Paulus had ook zijn problemen met de wet. Hij voelde er de drukkende hand van God in. Je doet het nooit goed genoeg. Daarom keerde hij terug naar het fundament van de wet: de liefde. De geboden moeten dienen tot de bevordering van de liefde tot God en je naaste.

Wetten en regels hebben dus een doel. Ze zijn een middel om ons aan iets groters te herinneren. Echte participatie en verbondenheid in de samenleving ontstaat niet door meer wetgeving, maar door het ontdekken en geven van liefde. Is het niet een blijvende uitdaging aan christelijke politici om dat verband tussen de wet en de liefde te laten zien?

Willem Maarten Dekker,
Theoloog en predikant binnen de PKN

Overwegingen

Het beste deel kiezen

Het gebeurde, toen zij onderweg waren, dat Hij in een dorp kwam. En een vrouw van wie de naam Martha was, ontving Hem in haar huis. En zij had een zuster die Maria heette, die ook aan de voeten van Jezus zat en naar Zijn woord luisterde. Maar Martha was druk bezig met bedienen. Nadat zij erbij was komen staan, zei zij: Heere, trekt U het Zich niet aan dat mijn zuster mij alleen laat bedienen? Zeg toch tegen haar dat zij mij helpt. Jezus antwoordde en zei tegen haar: Martha, Martha, u bent bezorgd en maakt u druk over veel dingen. Slechts één ding is nodig. Maria heeft het goede deel uitgekozen, dat niet van haar zal worden afgenomen.

Lucas 10:38-42

Overweging

Hoe gaat het? ‘Ja druk!’, antwoorden sommigen steevast. Altijd druk, herkenbaar? Misschien zegt niet iedereen het hardop, maar het gevoel ‘druk’ te zijn, veel te moeten, is velen niet onbekend. Zeker als je ook nog eens actief bent in de politiek. Naast al die andere dingen die het leven al vullen. We vinden het normaal om altijd bezig te zijn. Sterker nog, soms lijkt het wel alsof ‘druk zijn’ een status is. Wie niet druk is, doet te weinig. De economie draait 24 uur per dag, zeven dagen per week en wij ook. We zijn het normaal gaan vinden.

De dames in dit gedeelte uit het Evangelie van Lucas zijn ook bezige bijtjes. Ieder op hun eigen wijze. Ze nemen ons mee terug naar de tijd waarin Jezus rondliep in het Midden-Oosten, het huidige Israël-Palestina. Ze houden ons een spiegel voor. Marta is een harde werkster. Ze doet haar *job* uitstekend: ze ontvangt Jezus gastvrij. Haar zus Maria maakt gebruik van deze gelegenheid: ze gaat heerlijk aan Jezus’ voeten zitten voor goede woorden en inspiratie. Dat vindt Marta iets minder

Overwegingen

gepast. En terecht, want deze actie van Maria getuigt niet van goede manieren in haar cultuur. Marta doet tenminste wat er van haar verwacht wordt. Hard werken voor haar gast. En hoewel zij haar werk goed doet, slaat zij door. Ze wordt *in beslag genomen* door haar werk. Het is waar, haar werk, haar gastvrijheid maakt de rust van Maria mogelijk. Maar Jezus laat Marta weten dat Maria het beste deel heeft gekozen. ‘Er is maar een ding noodzakelijk...’ Aan de voeten van Jezus zitten, oftewel: leerling van Hem zijn. Voor drukke mensen is dat aan de voeten zitten misschien ook wel het moeilijkst. Tijd nemen om te luisteren naar Hem die boven ons staat en ons wil inspireren. Alleen vanuit die bron kun je als drukbezet persoon uiteindelijk ook goed je werk doen. Ons harde werken, hoe goed bedoeld ook, wordt gerelativeerd. Niets kan de positie aan Jezus’ voeten relativeren, zelfs niet de gebruikelijke cultuur en verwachtingspatronen van mensen om ons heen.

Gespreksvragen

- * Herkent u zich in een van de vrouwen?
- * Neemt u de tijd om tot rust te komen en geïnspireerd te worden?

Gebed

Goede God, dank u voor alle taken en verantwoordelijkheden die wij hebben. Help ons ze goed uit te voeren. Geef ons daarom de rust om steeds opnieuw Uw woorden te verstaan. Als we maar door razen, zet ons dan stil voor U. Help ons het beste deel te kiezen zoals Maria dat deed. Dat bidden we U, omdat we dienstbare mensen willen zijn zoals Marta. In Jezus’ naam, amen.

Martine Oldhoff, Theoloog en vicevoorzitter van het CDA Theologen Netwerk

Overwegingen

Innerlijk kompas

Wanneer u iemand het een of ander leent, mag u niet zijn huis binnengaan om het onderpand op te halen. U moet buiten wachten tot degene aan wie u de lening geeft met het onderpand naar buiten komt.

Deuteronomium 24:10-11

Overweging

Deuteronomium, het vijfde boek van de Thora, kunnen we lezen als een politiek handboek voor Israël als theocratie. Het zet de standaard voor het volk van God in het Beloofde Land. De latere profeten zullen regerend vorst en volk daaraan meten. Soms is de standaard heel hoog. Land om de zeven jaar braak laten liggen, is veel gevraagd. Of elk vijftigste jaar alle schulden kwijtschelden. Zijn dat geen politieke visioenen waarvan Helmut Schmidt, voormalig bondskanselier van West-Duitsland eens snedig opmerkte: *‘Wenn jemand Visionen hat, muss er sofort zum Artz gehen’*.

Verder komen we regelingen tegen, die wel erg veel toelichting vragen in een tijd van religieus fundamentalisme en geweld tegen vrouwen. Een vrouw die haar man bij een vechtpartij te hulp schiet en per ongeluk de schaamdelen van de tegenpartij raakt, moet ‘zonder pardon de hand worden afgehakt’ (Deut. 25:11-12). Toch maar niet doen.

Toch loont de vraag wat dit theocratische bijbelboek kan betekenen voor politiek bedrijven in een democratische rechtstaat anno nu. Het gaat in de politiek om de macht concrete beslissingen te nemen en bij anderen af te dwingen. Politiek impliceert altijd machtsverschil en dus afhankelijkheidsverhoudingen. Dat besef draagt veel geboden over het economisch en sociaal samenleven. Wie geld leent

Overwegingen

aan een ander, heeft macht over die ander. Daarom moet hij terughoudend zijn bij het innen van een onderpand. Hij moet wachten tot de ander zijn keuze voor een onderpand heeft gemaakt. En zit die ander zo aan de grond dat hij zijn bovenkleed als onderpand moet afgeven, dan moet je dat vóór de nacht weer teruggeven. Want een bovenkleed is voor de arme zijn deken voor de nacht. Je vernedert die ander niet, je ontnemt hem niet zijn bestaansmogelijkheid.

Het loont om zo deze hoofdstukken te lezen. In de *realpolitik* moeten politici machtsverhoudingen inschatten en beïnvloeden. Anders kom je nergens. Toch zetten we daar drie dingen naast.

Soms zijn profeten nodig die visioenen schetsen, die politici uitdagen tot verandering, tot de moed voor het nieuwe. Ten tweede leert Machiavelli de politicus dat zelfs de machtigste despoot uiteindelijk niet zonder het volk kan. Als dat zich tegen hem keert is hij nergens. De machtige moet maat houden. Dat vraagt om een innerlijk kompas. Die ontwikkelt in ons de Thora. Een volk gedijt het beste bij politici die een innerlijk kompas hebben, met een naald, die gaat trillen wanneer de kwetsbare ander aangetast wordt in zijn eer, zijn integriteit, zijn zelfrespect, zijn bestaan, zijn naam.

Gebed

Overvloedige Bron van Wijsheid en Kennis, schenk ons uw Geest die in alle waarheid leidt, opdat wij in de realpolitik de geesten onderscheiden. Geef ons de moed om juiste beslissingen te nemen en daarvoor te staan. Geef ons de zelfbeheersing om macht niet te misbruiken, maar te gebruiken om anderen ruimte te geven en te scheppen. Wees met Uw Geest ons innerlijk kompas, Amen.

Bert de Leede, oud-rector van het seminarium van de PKN, senior docent Homiletiek (preekkunde) en onderzoeker aan de Protestantse Theologische Universiteit

Overwegingen

Een fractie van verschil

Jullie zijn het zout van de aarde. Maar als het zout zijn smaak verliest, hoe kan het dan weer zout gemaakt worden? Het dient nergens meer voor, het wordt weggegooid en vertrapt.

Matteüs 5:13

Overweging

Vancouver. Sven Kramer was op titelkoers. Nog een paar bochten en dan was het goud binnen. Maar ineens ging het mis. 'Binnenbaan Sven'. In een fractie van een seconde flitste het door zijn hoofd. De coach dacht het én riep het. Verkeerde baan. Sven pakte de binnenbocht, terwijl hij de buitenbocht moest nemen. Einde wedstrijd. Einde gouden rit en het begin van een drama. Een fractie van een seconde. Het stelt misschien niks voor, maar wat kan het grote gevolgen hebben.

Het verschil maken. Soms doe je dat intuïtief. Denk aan Robin van Persie die als spits met een ongelooflijke zweefduik Oranje terugbracht in de WK-voetbalwedstrijd tegen titelverdediger Spanje. Niet nadenken, gewoon doen. Die niet-denken-maar-doenmentaliteit speelt in de meeste sporten een belangrijke rol. Het doet mij soms een beetje blozen als ik kijk naar mijn werk als volksvertegenwoordiger. Wat praten we veel hè? De meeste beslissingen worden namelijk helemaal niet in een fractie van een seconde genomen, maar zorgvuldig gewikt en gewogen.

Het verschil maken. Intuïtief, maar ook bewust. In ons leven kunnen we dat elke dag. En in de politiek ook. Met één stem verschil kan een besluit heel anders vallen. In ons dagelijks leven is dat niet anders. Stap ik wel even of niet op die eenzame meneer af? Wel of niet dat kaartje naar die zieke collega die thuiszit? En reageer ik boos op iemand die boos is

Overwegingen

op mij of toon ik begrip? Ogenschijnlijk kleine dingen, maar veelal voor die man of vrouw maak je net het verschil. Zo bezien is het verschil maken een heel krachtig middel. En elke dag kunnen we weer dat verschil maken. Ben jij je daarvan bewust? Mooi is dat eigenlijk hè? Het verschil maken. Jij en ik kunnen dat.

De Bijbel roept ons op om het verschil te maken. ‘Jullie zijn het zout in deze wereld’, zegt Jezus tegen ons in Matteüs 5 vers 13. Zout maakt het verschil. We weten het. Een fractie ervan, slechts een snufje zout, het kan de smaak flink bepalen. Deze woorden zijn ook voor vandaag van toepassing. We mogen het weten. Hoe klein het soms ook is, we kunnen het verschil maken. Vanuit onze idealen, opvattingen en geloof. Het CDA. Een fractie van verschil.

Sander de Rouwe, gedeputeerde van Fryslân en oud-Tweede Kamerlid voor het CDA

Overwegingen

Afwijzing en acceptatie

De aanwezigen in de synagoge (te Nazaret) ontstaken in grote woede. Ze sprongen op en dreven hem de stad uit, naar de rand van de berg waarop hun stad gebouwd was, om hem in de afgrond te storten. Maar hij liep midden tussen hen door en vertrok.

Lucas 4:28-30

Overweging

Een vrouw vertelde: ‘Vanaf mijn jeugd kleinerde mijn vader mij, waardoor ik mij afgewezen voel.’ Overal komt afwijzing voor: in families, bedrijven, scholen, de politiek, tussen volken en landen.

Jezus overkomt het ook. Aanvankelijk is Hij zeer gezien. In zijn vertrouwde synagoge in Nazaret leest Hij uit de profeet Jesaja, uit hoofdstuk 58 en 61. Hij maakt duidelijk: wat ik gelezen heb is in mij in vervulling gegaan. Ik ben die gezalfde en breng de armen het goede nieuws, gevangenen vrijlating, blinden het gezicht, onderdrukten vrijlating. Zijn stadgenoten zijn lovend. Maar... is Hij dan de messias, de beloofde redder? Hij is toch de zoon van Jozef, de timmerman? Laat Hij het maar bewijzen. De mensen willen wonderen zien. Jezus weigert. Ze moeten Hem geloven op zijn woord. Dan slaat de stemming om. De Nazareners wijzen Jezus nu af. Woedend willen ze Hem in de afgrond storten. Het deert Jezus niet. In tegenstelling tot ons. Wij dragen afwijzing vaak nog jaren met ons mee. Jezus echter weet dat dit nog maar het begin is. ‘Hij liep tussen hen door en vertrok.’

De Nazareners laten Hem gaan. Hij moet die hele weg naar zijn kruis nog gaan, waarna zijn opstanding volgt. Jezus is bereid deze weg van totale afwijzing te gaan om alle afwijzing

Overwegingen

die wij elkaar bezorgen te overwinnen, al onze duisternis, ons falen en zelfs de dood. En hierdoor weten wij: Christus wijst je nooit af, maar accepteert je, volledig. Dat maakt je sterk. Nu weten wij wat ons te doen staat.

Gespreksvragen

- * Wat betekent het voor mensen (voor u) dat een ieder door Jezus geaccepteerd wordt?
- * Is de weg die Christus is gegaan voor u een richtingwijzer in uw (politieke) handelen?

Gebed

Heer onze God, wat kunnen wij ons gekwetst, afgewezen, aan de kant gezet voelen. En wat lopen mensen daardoor littekens op. Dank U wel dat Christus ons door zijn kruis en opstanding volledig accepteert. Bij U tellen wij mee Heer, mag ons dat goed doen. Help ons om anderen, die anders denken en doen dan wij, te accepteren. Help ons dat wij vanuit Christus' liefde voor ons elkaar liefhebben, in ons persoonlijk leven en in de maatschappij. Om Jezus' wil. Amen.

Ds. Kees Groenendijk, Predikant Gereformeerde Kerk (PKN)
Klundert

Overwegingen

Het licht in de wereld

Jullie zijn het licht in de wereld. Een stad die boven op een berg ligt, kan niet verborgen blijven. Men steekt ook geen lamp aan om hem vervolgens onder een korenmaat weg te zetten, nee, men zet hem op een standaard, zodat hij licht geeft voor ieder die in huis. Zo moet jullie licht schijnen voor de mensen, opdat ze jullie goede daden zien en eer bewijzen aan jullie Vader in de hemel.

Matteüs 5:14-16

Met al die voorstellen en moties zou je het niet zeggen, maar politici nemen de wereld in zekere zin zoals zij is. Zij zijn geneigd naar beleidsmaatregelen te grijpen. Daarmee gaan politici soms voorbij aan de diepere oorzaken van de concrete politieke vraagstukken. Neem de overbelasting van mantelzorgers. Politici bepleiten dikwijls maatregelen om het juk van mantelzorgers te verlichten. Dat is prijzenswaardig, maar voor de partij van de samenleving niet genoeg. Om ons licht werkelijk te laten schijnen zouden we ook terug mogen gaan naar de tendens *achter* die overbelasting.

In onze samenleving tellen vooral arbeid, productie en consumptie. Mensen voelen dat ze hierop worden afgerekend. Zij zullen mantelzorg snel als last ervaren die als het ware buiten het echte leven valt. Deze zorg vormt niet het ingrediënt voor een flitsende carrière. Ook levert zij geen extatische geneugten, en niets materieels waarmee men anderen de ogen kan uitsteken. Is mantelzorg echter niet onlosmakelijk onderdeel van het leven? Hoe kan het dat de maatstaven van de samenleving mantelzorg als het ware vervreemden van het leven...?

Nog een voorbeeld: ‘betaalde vrijwilligerszorg’. Tegenwoordig zijn er bedrijven die hulpbehoevende ouderen zogenaamd betaald vrijwilligerswerk en gezelschap aanbieden. Op het eerste gezicht is er geen reden daar negatief tegenover te staan. De oudere krijgt gezelschap en komt in

Overwegingen

beweging. Voor de betaalde vrijwilliger geldt dat hij loon ontvangt, dankbaar werk doet en wat levenswijsheid meekrijgt. Waarom daar toch kritisch op reageren? Welnu, betaling knaagt aan de waarde van vrijwilligers- en mantelzorg. Kinderen van hulpbehoevende ouderen kunnen hun zorg afkopen om een glanzende carrière vorm te geven en tot nut te zijn voor de economie. Betaalde zorg reduceert de mogelijkheden het daar met elkaar over te hebben: wat mag van naasten verwacht worden? Wat is echt waardevol in het leven? Betaalde zorg is dus niet neutraal. Zij maakt de motivatie financieel; de innerlijke gedrevenheid neemt af. Menslievende zorg heeft het nodig gevoed te worden.

Zijn we er met dit soort cultuurkritische waarheden? Nee. Mocht een meerderheid zich erachter scharen, dan kan immers de indruk ontstaan dat deze waarheden slechts een zaak van de meerderheidsopinie zijn. Wat écht overtuigt is dat iemand zelf een voorbeeld stelt, dat iemand bereid is voor zijn principes te lijden of zelfs te sterven. Niet voor niets spreken voorbeelden als die van Socrates, Sint Franciscus, moeder Teresa en vooral van Jezus tot de verbeelding. De vraag ‘*what would Jesus do?*’ is zo gek nog niet. Zo’n vraag heeft de grote Russische schrijver Dostojevski willen opwerpen met *De Idioot*. In antwoord op het rationalisme droeg hij geen argumentatie aan, maar liet hoofdpersonen een Christus-rol vertolken. Voorbeelden spreken, sterker dan argumentatie, tot onze morele intuïtie!

In zijn cultuurkritiek en in zijn levenshouding kan de politicus het licht in de wereld zijn.

Gespreksvraag

* Ziet u voor CDA’ers mogelijkheden om cultuurkritisch te zijn?

* Hoe kunt u het licht in de wereld zijn?

Gerard Adelaar, Adviseur gezondheidszorg

Overwegingen

Solidariteit tussen generaties

Voordat de dag van de HEER aanbreekt, die groot is en ontzagwekkend, stuur ik jullie de profeet Elia, en hij zal ervoor zorgen dat ouders zich verzoenen met hun kinderen en kinderen zich verzoenen met hun ouders. Anders zou ik het land volledig moeten vernietigen.

Maleachi 3:23-24

Overweging

Solidariteit tussen de generaties is een gevleugeld begrip binnen onze politieke traditie. Op dit moment is het bovendien een hoogst actueel thema. De verhouding tussen de generatie die werkt en betaalt enerzijds en de generatie die niet meer hoeft te werken en geniet van de oude dag anderzijds is alleen demografisch gezien al uit balans. Dat roept heftige discussies op in kranten en tv-programma's. Zo'n tegenstelling kan onze samenleving uiteendrijven.

De profeet Maleachi ziet dit in zijn dagen ook gebeuren. Hij dwingt ons daarbij om heel dicht bij huis te beginnen. Is het in onze families en gezinnen op orde? Dat zijn immers de hoekstenen van de samenleving. Dat is wel even iets om zelf bij stil te staan: leef ik op goede voet met mijn kinderen? Draag ik iets over van mijn levenswijsheid en ervaring? Ben ik als kind bereid alles opzij te zetten voor mijn ouders, als hun leven zwaar wordt? Laten wij – ouders en kinderen – elkaar in het hart kijken?

Volgens Maleachi is er werk aan de winkel en hij kiest daar grote woorden voor: ouders en kinderen zullen zich met elkaar moeten verzoenen, anders gaat het land eraan! En in de oudere Nederlandse vertaling (1951) staat het nog actiever: de harten zullen teruggevoerd gaan worden. Tegelijkertijd is het ook een

Overwegingen

belofte: ouders en kinderen zullen elkaar in het hart kijken, elkaar aan het hart drukken. Pas dan zal het goed gaan met de samenleving.

Solidariteit tussen de generaties: een mooi begrip, maar niet goedkoop! Het vraagt verzoening en veel harten die 'teruggevoerd' moeten worden tot elkaar. Er staat echter ook iets op het spel! Het voortbestaan van een samenleving. Over solidariteit tussen generaties in ons land kun je niet spreken, zonder oog te hebben voor die solidariteit in huis. Steeds zijn er profeten die ons daarop wijzen, met de belofte dat ons leven en land er beter van zullen worden.

Ardin Mourik-Geluk, Theoloog en directeur Kences

Overwegingen

Vergeving

Petrus kwam bij Jezus staan en vroeg: 'Heer, als mijn broeder of zuster tegen mij zondigt, hoe vaak moet ik dan vergeving schenken? Tot zevenmaal toe?' Jezus antwoordde: 'Niet tot zevenmaal toe, zeg ik je, maar tot zeventig maal zeven.'

Matteüs 18:21-22

*Hoe kan ik verder leven,
Hoe moet ik verder gaan.
Kan ik ooit vergeven
Wat mij is aangedaan.
De wonden in mijn ziel,
De haat en bitterheid,
Lijken niet te helen
Niet door woorden niet door tijd.*

*Als er vergeving is
kan er genezing zijn
van de pijn en het verdriet
diep van binnen.
Als er vergeving is
Kan er genezing zijn
En de weg van herstel
Kan beginnen.*

*Geef mij de kracht van uw liefde
Om verder te gaan,
Ook al zal er een litteken
Blijven bestaan.
Want is uw liefde niet sterker
Dan de dood
En uw vergeving niet dieper
Dan mijn nood.*

Overwegingen

*Want waar Uw vergeving is
Zal genezing zijn
Van de pijn en het verdriet
Diep van binnen.
Waar uw vergeving is
Zal genezing zijn
En de weg van herstel
Kan beginnen.*

Marcel en Lydia Zimmer
Christelijk zangduo

Overweging

Mensen kunnen elkaar verschrikkelijke dingen aandoen. Je komt het tegen in de media, maar ook in de eigen omgeving kom je tegen dat mensen verkeerde dingen doen tegenover een ander: pesten, huiselijk geweld, diefstal, vreselijke belediging, in de steek laten. Ook in de politiek kun je je soms heel onrechtvaardig behandeld voelen. Voor het slachtoffer is het vaak een heel heftige ervaring. Jezus zegt dat we een ander zijn schuld moeten vergeven. Maar is dat niet wat makkelijk? Kun je dat zomaar aan mensen geven?

Jezus zegt niet dat we een ander niet moeten aanspreken op wat hij verkeerd doet. Integendeel. Jezus geeft aan dat dat moet. En als iemand zijn leven niet betert dat het ook consequenties moet hebben (Matteüs 18:15-17). Vergeven betekent niet dat je het als slachtoffer of als omstander maar moet laten gebeuren en vergeven. Nee: aanspreken en optreden!

Maar ook vergeven dus. Hoe vaak? vraagt Petrus. Zeven keer? Nee, zeventig maal zeven keer, zegt Jezus. Dat is niet te tellen. Dat is altijd. Dat kan toch niet? In Genesis staat het verhaal

Overwegingen

van Lamech die snoeft dat hij zevenenzeventig keer gewroken zal worden. Dat is de mateloosheid van de wraak en de wrok van de verongelijkte mens. Vreselijk als je het tegenkomt: ik zal het de ander betaald zetten. Daartegenover zet Jezus de nog veel grotere mateloosheid van de liefde en de vergeving: zeventig maal zeven maal. Dat is eigenlijk niet op te brengen. Om van iemand te vragen zich zo los te maken van het onrecht dat hem of haar wordt aangedaan. De dader te vergeven, af te zien van wraak of vergelding. Jezus vertelt een verhaal over de grote schuld die iemand wordt kwijtgescholden, omdat zijn schuldeiser medelijden met hem had. Wat erg als zó iemand zelf niet wil en kan meevoelen met een ander, die bij hém in de schuld staat.

Wij schieten allemaal hopeloos tekort tegenover God en medemensen. Wij hebben vergeving nodig. Wie dat beseft kan ook de kracht vinden een ander te vergeven. Als je zo kunt vergeven, dan kun je ook loskomen van het kwaad dat je is aangedaan. Je vergeeft een ander, maar je bevrijdt ook jezelf.

Jos Wienen, Burgemeester van Katwijk

Overwegingen

Uiterlijkheden

Maar de HEER zei tegen Samuël: 'Ga niet af op zijn voorkomen en zijn rijzige gestalte. Ik heb hem afgewezen. Het gaat niet om wat de mens ziet: de mens kijkt naar het uiterlijk, maar de HEER kijkt naar het hart.'

1 Samuël 16:7

Overweging

Onlangs gaf ik een cursus aan een groep nieuwe ambtsdragers in de kerk. Buiten was het donker, het regende hard. Het was geen groots evenement, geen *breaking news*. Het ontgaat de overige gemeenteleden, laat staan de buitenwereld. Maar wat een topavond! Begeesterd spraken we over onze identiteit in relatie tot de ander(en) in kerk en de samenleving.

Veel (vrijwilligers)werk speelt zich af ver van de media, want het heeft geen nieuwswaarde. Het staat haaks op een samenleving waarin je alleen meetelt als je met flitsend nieuws komt of een flitsende verschijning hebt. We beoordelen dat wat en wie we zien, en gaan voorbij aan ambachtelijk en inspirerend werk achter de schermen.

Het citaat verhaalt ons dat niet de oudste zoon van Isai, niet een andere zoon, maar de herdersjongen David de beoogde koning was. Iedereen had hem over het hoofd gezien, behalve God. David deed gewoon zijn werk: de kudde hoeden. Soms mag je, ja *moet* je laten zien wat je doet. Vaker doe je je werk – ver van camera's en polls – omdat je gelooft in wat je doet. Je wilt de mens zien staan over wie anderen heen kijken, in het besef dat God het hart van mensen ziet.

Overwegingen

Gespreksvragen

- * wanneer laat ik me verblinden door uiterlijkheden en kijk ik te weinig naar inhoud?
- * welke elementen van mijn (vrijwilligers)werk mogen gezien worden?

Leon van den Broeke,
Universitair docent Religie, Recht en Samenleving/Kerkrecht
aan de Faculteit der Godgeleerdheid van de Vrije Universiteit
Amsterdam; voorzitter van het Centrum voor Religie en
Recht, en predikant in de PKN.

Overwegingen

Lof voor de ontvankelijkheid!

Iemand uit de menigte antwoordde: 'Meester, ik heb mijn zoon naar u gebracht omdat hij door een geest bezeten is en niet kan praten; steeds wanneer de geest hem overweldigt, gooit die hem op de grond, en dan komt het schuim hem op de mond te staan, hij knarst met zijn tanden en wordt helemaal stijf. Ik zei tegen uw leerlingen dat ze hem moesten uitdrijven, maar dat konden ze niet.' Hij zei tegen hen: 'Wat zijn jullie toch een ongelovig volk, hoe lang moet ik nog bij jullie blijven? Hoe lang moet ik jullie verdragen? Breng hem bij me.' Ze brachten de jongen bij hem. Toen de geest hem zag, deed hij de jongen meteen stuiptrekken, en met het schuim op de lippen viel hij op de grond en rolde heen en weer. Jezus vroeg aan zijn vader: 'Hoe lang heeft hij hier al last van?' Hij antwoordde: 'Al vanaf zijn vroegste jeugd, en hij heeft hem zelfs vaak in het vuur gegooid en in het water met de bedoeling hem te doden; maar als u iets kunt doen, heb dan medelijden met ons en help ons.' Toen zei Jezus tegen hem: 'Of ik iets kan doen? Alles is mogelijk voor wie gelooft.' Meteen riep de vader van het kind uit: 'Ik geloof! Kom mijn ongeloof te hulp.' Toen Jezus zag dat er een grote groep mensen toestroomde, sprak hij de onreine geest op strenge toon toe en zei: 'Geest die doof en stom maakt, ik gebied je: ga uit hem weg en keer niet meer in hem terug.' Onder geschreeuw en met hevige stuiptrekkingen ging hij uit hem weg; de jongen bleef voor dood achter, zodat de mensen zeiden dat hij was gestorven. Maar Jezus pakte hem bij de hand om hem overeind te helpen en hij stond op. Hij ging een huis in, en toen ze weer alleen waren, vroegen zijn leerlingen hem: 'Waarom konden wij die geest niet uitdrijven?' Hij antwoordde: 'Dit soort kan alleen door gebed worden uitgedreven.'

Marcus 9:17-29

Overwegingen

Overweging

Tolerantie is niet meer wat het geweest is. Op de een of andere manier heeft de positieve betekenis die het altijd heeft gehad plaatsgemaakt voor ergernis. Tolerantie is een hol begrip geworden. ‘Zeg nooit vrijheid als je vrijblijvendheid bedoelt’, zei Loesje ooit, en zo lijkt het bij tolerantie ook – heel vaak is tolerantie het synoniem van onverschilligheid.

Ik vind het nog steeds een mooi woord. Tolerantie komt van het latijnse ‘tolerare’, wat ‘verdragen’ of ‘verduren’ betekent. Tolerantie kost wat. Je moet over jezelf heenstappen, je vooroordelen parkeren of ergernis onderdrukken. Tolerantie is moeilijk. En het is wederkerig: dat wordt ook gevraagd van de ander. Waarom? Omdat het de wereld mooier, beter en leuker maakt. En omdat het recht doet aan mensen.

Tolerantie begint met voorbijgaan aan de hokjes en de etiketten. Niet bij ‘jij bent zo’, maar bij ‘wie ben jij?’. Openheid, of in klassieke termen, ontvankelijkheid haalt mensen weg uit het wij-zij-denken. Het doet mij denken aan al die verhalen waarin Jezus zich niets aantrekt van het stempel dat de mensen hebben die hij ontmoet: die blinde, die gek, die doofstomme, die Samaritaan... Hij reikt ze – soms letterlijk – de hand. En dan begint een nieuw leven.

Ruth Peetoom, Partijvoorzitter

Overwegingen

Tot je bestemming komen

Vanaf die tijd begon Jezus zijn leerlingen duidelijk te maken dat hij naar Jeruzalem moest gaan...

Matteüs 16:21

Overweging

Hoe kom je tot je bestemming? Enige tijd geleden riepen sommigen: ‘werk, werk, werk’. Tegenwoordig zeggen we: participeren. De participatiesamenleving is *hot*. In traditioneel CDA-vocabulaire: ‘grijp de kansen door God je gegeven’. Doe mee, want zo kom je tot je bestemming.

Ook Jezus lijkt hiervan overtuigd te zijn. Welbewust gaat hij naar Jeruzalem. Ondanks alle dreiging. Hij blijft niet aan de kant staan, maar volgt zijn roeping. Tot drie keer toe vertelt hij zijn leerlingen dat hij alleen zo tot zijn bestemming komt.

Om tot je bestemming te komen moet je niet aan de kant blijven staan, maar participeren. Neem het leven ter hand. Geef er vorm aan en regisseer je toekomst. Verwerkelijk je innerlijke passie.

Realiseert ook Jezus zo zijn eigen bestemming? Deels. Hij volgt zijn roeping. Gaat naar Jeruzalem om er te lijden en te sterven. En, om er te *worden* opgewekt. Hij organiseert zijn opstanding niet, maar wordt opgewekt. Het leven wordt hem van hogerhand opnieuw geschonken. De diepste dingen van het leven regisseren wij niet, maar zijn een geschenk. Tot je bestemming komen is een wisselwerking van meedoen en ontvangen. Daarom: blijf niet aan de kant staan. Volg je roeping én leef van wat je gegeven wordt. Van wat je zomaar van hogerhand toevalt.

Overwegingen

Gespreksvraag

Hoe verhoudt het begrip ‘participatiesamenleving’ zich tot de ontvankelijkheid voor wat je geschonken wordt?

Gebed

Tijd van leven

*Wie aan dit bestaan verloren
nieuw begin heeft afgezworen
wie het houdt bij wat hij heeft
sterven zal hij ongeleefd.
Tijd van leven om met velen
brood en ademtocht te delen –
wie niet geeft om zelfbehoud,
leven vindt hij honderdvoud.*

Huub Oosterhuis, Liedboek. Zingen en bidden in huis en kerk,
lied 845 vers 3.

René de Reuver, Predikant Marcuskerk Den Haag

Aantekeningen

Overwegingen

